

S. Sayısı : 8

Seferde ve hazarda bilûmum askerî şahısların hukuk dâvalarının görülme tarziyle kira haklarının korunması hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/498)

T. C.

Başvekâlet

16 . X . 1940

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Sayı: 6/4721

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Seferde ve hazarda bilûmum askerî şahısların hukuk dâvalarının görülme tarziyle kira haklarının korunması hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 23.IX. 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Mucip sebepler

Mühim anlarda vatan müdafaa vazifesiyle ikametgâhlarından ayrılan veya silâh altına dâvet olunan muvazzaf ve yedek askerî şahıslar kendilerine tevdi olunan bu yüksek hizmeti yaparken geride bıraktığı aile efradını ve şahsi vaziyetini düşünmezse verilen bu vazifeyi seve seve yapar. Aksi takdirde vücudundan beklenen istifade temin edilemez ve bundan da vatan müdafaa kuvvet ve kabiliyeti müteessir olur.

Şimdiye kadar elde edilen tecrübelerle göre bir vatandaş askerlik hizmeti yapmak için ikametgâhından ayrılınca askerlik ile ilgisi olmayanlar hemen mahkemelere müracaatla o vatandaş hakkında türlü türlü hukuk dâvaları açmaktadırlar. Açılan bu dâvaların takibi için her zaman izin verilemediğinden mağdur olmaktadır. Bu neticenin askerî hizmete karşı soğutacağı ve hoşnutsuzluk doğuracağı şüphe yoktur. Bu gibi hâdiseler muvacehesinde şevk ve hevesi kırılan asker vazifesini yapamayacak bir hale de girebilir ve bundan memleket zarar görür. Bugün hiç bir ferde, askerde bulunan bu şahıs hakkında dâva açma denemez. Bu hal seferberlik veya fevkalâde zamanlarda olacak olursa zarar daha büyük olur.

İşte bu gibi halleri önlemek gayesiyle aldığı vazife icabı vatan sınırlarına koşan ve bu suretle aile efradını geride bırakan veya ikametgâhlarından ayrılan askerî şahısların aleyhlerine açılmış veya açılacak hukuk dâvalarının seferberlik veya fevkalâde hâllere münhasır olmak üzere tecil edilebileceğine dair tanzim olunan lâyiha'nın birinci maddesinin A fıkrası bu suretle ikametgâhlarından ayrılan askerî şahıslar hakkında açılmış veya açılacak olan dâvalarla icra takiplerinin seferberlik veya fevkalâde halin sonuna kadar tehiri (bu müddet zarfında müruruzaman duracaktır) dâvanın mahiyetine göre hâkimin takdirine bırakılmıştır.

Diğer taraftan dâvanın veya takibin tehirinde bir mazarrat görülürse aleyhine dâva açılmış olan askerî şahsın hukukunun muhafaza edilebilmesi için de adli müzaheretin mecburi olması ve bir avukat tutulması esası kabul edilmiş ve maddenin B fıkrasına o suretle bir hüküm konmuştur.

Bu gibi şahıslar mecburi adli müzaherete nail olmazlarsa hukukunun müdafaa için bir ve-

kil intihabı, vekâletname tanzimi gibi zaman ve mekân ile mukayyet bu işi yapmağa ekser ahvalde imkân bulamayacaklardır. Fazla olarak adli müzaherete nail olan şahıs bilâhare bütün masrafları ödemek mecburiyetinde bulunduğuna göre bu muamele dâvanın takibi için sarfolunması iktiza eden paranın peşin veya sonradan ödenmesinden başka bir şey değildir.

Askerî şahısların aleyhlerine açılan dâvalarda bu hal kabul olununca bunların ikametgâhlarında terkettikleri ve yardıma muhtaç aile efradının da aynı şekilde müzaherete nail olması esas da yukarıda izah edildiği üzere faydalı görülmüş ve maddenin D fıkrasıyla bu müsaadenin ailelere teşmili cihetine gidilmiş ve fakat ikametgâhını terkederek askerî şahsın rütbe ve mevkiine göre barem kanununa nazaran bir had konmuştur.

Bundan maada seferberlik veya fevkalâde hallerde askerî şahısların geride bıraktıkları aile efradı leh ve aleyhlerine açılmış olan dâvalar da müstacel addedilerek kısa bir zamanda neticelendirilmesi için kanunun ikinci maddesi derpiş edilmiştir.

Seferberlik ve fevkalâde haller dışında yani hazar zamanında silâh altına çağırılan yedek ve muvazzaf erler (gedikli erbaşlar hariç) aleyhlerine açılmış ve açılacak olan hukuk dâvalarında, iera takiplerinde malî kudreti olmıyanların adli müzaherete nail olabilmelerinin temini için de her er ile yakından alâkadar bulunan kıta komutanlarının verecekleri ilmühaberlerin mahkemelere kâfi sayılması esas tutulmuş ve üçüncü maddeye hüküm konmuştur.

Fevkalâde zamanlarda veya sefer zamanında verilen emri yerine getirmek için ikametgâhından ayrılan her askerî şahıs geride bıraktığı aile efradının muzayakaya düşmesini istemez. Bu gibileri korumak maksadiyle hiç olmazsa aile efradının kira ile oturdukları evlerden muayyen bazı şartlar altında çıkarılmamaları temin edilmiştir. Bununla beraber bu suretle ikametgâhlarından ayrılan askerî şahıslarla ailelerine aynı zaruretle mukaveleyi feshetmek hakkı da verilmiştir ki bu hükümler kanunun dördüncü maddesindedir.

Beşinci madde ile de kiralanan mesken bir asker ailesine ait veya sahibinin yegâne geçim vasıtası ise kiralıyan asker ailelerinin evi tahliyeye icbar olunacağı zarureti kabul edilmiştir.

Bu şerait altında mesken bulması güçleşecek olan asker ailelerine de mesken tedarikini temin için belediyelerle köylerde ihtiyar meclislerine bir külfet tahmil edilmiş ve altıncı madde o yolda tanzim edilmiştir.

Fevkalâde halin mevcut bulunup bulunmadığının takdiri İera Vekilleri Heyetinin kararına bırakılmıştır.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî müdafaa encümeni

Esas No. 1/498

Karar No. 10

21 . XII . 1940

Yüksek Reisliğe

Seferde ve hazarda bilûmum askerî şahısların hukuk davalarının görülme tarzıyla kira haklarının korunması hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 23 . IX . 1940 tarihli içtimasında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı muvabesilesiyle birlikte gönderildiğine dair olup encümenimize havale edilen Başvekâletin 16 . X . 1940 tarih ve 6/4721 sayılı tezkeresi Millî Müdafaa

ve Maliye vekilleri ve bu vekilliklerle Adliye vekâletinden gönderilen salâhiyetli memurlar huzurunda okundu ve icabı görüşüldü.

Fevkalâde hallerde veya seferberlikte vazifedolayısıyla memleket muhafaza ve müdafaa için oturdukları şehir ve kasabalardan ayrılan muvazzaf ve yedek askerî şahısların uhdelerine tevdi edilmiş olan bu mühim vazifeyi yaparken hakikî veya hükmi herhangi bir şahıs tarafından

aleyhlerine açılmış veya açılacak olan hukuk davaları ve icra takipleri ile bizzat meşgul olamayacakları gibi bizzat açmış oldukları dâvaları da takipsiz bırakacakları tabii ve zaruri olup mevzu bahis askerî şahısların bundan zarar görmeleri de muhtemeldir. Vatan müdafaası gibi mühim bir vazifenin ifasıyla meşgul olan insanların tam bir huzuru kalb sükûnetiyle çalışmalarını lüzumu ise derkârdır. İşte askerî şahısların mukaddes vazifelerini, dimağları geriye ait hiç bir endişe ile müteessir ve meşgul olmaksızın ifa edebilmelerini temin maksadıyla bu kanun lâyihası ihzar edilmiştir. Askerlerin vazifelerini kalb ferahlığı ile yapmalarına mâni olacak esbabı ortadan kaldırmak millet ve memleketin yüksek menfaatleri iktizasındandır.

Silâh altına alınan ve aldığı vazife icabı ikametgâhından ayrılan askerî şahıslar hakkında açılan dâvalar veya bunlar aleyhine yapılan icrai takipler, vazife bırakılmıyacağı için daima gıyaplarında cereyan edecek ve haklı olsalar da müdafaasız kalan dâva ve takipler neticesinde haklarının ziyana meydan verilmek imkânı hâsıl olacaktır. Böyle bir imkâna mahal bırakmamak için dâvada tarafların iktisadi ve içtimai vaziyetlerini nazara alarak dâvanın ve icrai takipte icranın tehirine veya devâmına tam bir salâhiyetle karar vermek hakkı - seferberlik veya fevkalâde hallere münhasır olmak üzere - hâkimlere bırakılmıştır.

Taraflar için bir teminat olmak üzere mahkeme ve icra hâkimlerince dâvanın veya icra takibinin tehirine veya tehir talebinin reddine dair verilecek kararların temyiz kabiliyetini haiz olması esası kabul olunmuş ve tehir müddeti zarfında müruruzaman cereyan etmiyeceği tesbit edilmiştir. Birinci madde hükmünün yalnız hakikî veya hükmi şahıslar arasında tahaddüs eden ihtilâfları hal maksadıyla açılan hukuki dâvalarla yapılan icrai takiplere münhasır olduğunu tavzih için maddeye bu hükmün vergilerden mütevellit âmme alacaklarına şâmil olmadığı kaydı ilâve edilmiştir.

Diğer taraftan mahiyetleri iktisasi tehiri caiz ve muvafık olmadığından görülmesi icabeden dâvaların muhakemesinde ve icra takibatının devamında askerî şahsın hukukunun muhafazasını temin maksadıyla bu şahısların kayıtsız ve şartsız adli muzaherete nail kılınmaları ve mahkemece resen avukat tutulması esası ikinci

madde ile kabul edilmiştir. Aksi takdirde haklarını müdafaa için vekil tutmak ve vekâletname tanzim etmek gibi içinde buldukları durumla telifi mümkün olmayan işleri yapmak mecburiyetinde kalacaklardır.

Hükümet teklifinin birinci maddesinin (C) fıkrası, bu kanunla konulmak istenilen maksat ve gayeye tamamiyle uygun görülmediğinden ve tatbikatta bir takım müşküller zühuruna sebebiyet verileceğinden encümence kaldırılmıştır.

Hükümetçe ikinci madde ile teklif olunan ve askerî şahısların karıları ve bunlarla aynı meskende oturan usul ve fûru ve kardeşleri leh ve aleyhlerine açılmış ve açılacak dâvaların müstâcel addedilmesini tazammun eden hükmün kanunlaştırılmasına lüzum görülmediğinden mezkûr ikinci madde kaldırılmıştır.

Hazarda ve seferde silâh altına alınan ve ancak maaşlı erlerden bulunan gedikli erbaşlardan maada alelûmum erlerin silâh altında buldukları sırada haklarında açılmış ve açılacak olan dâvalarla icrai takiplerde malî kudreti müsait olmayanların bu erlerle yakından alâkadar bulunan kıta komutanlarının verecekleri ilmühaberlerle adli müzaherete nail olabilmelerini temin maksadıyla teklif olunan lâyihanın üçüncü maddesi; memleketlerinden uzak mahallerde askerlik vazifesini yapmakta bulunan erlerin hukukunun ziyana meydan verilmesine mahal bırakılmıyacak bir tedbir olması bakımından aynen kabul edilmiştir.

Lâyihanın dördüncü maddesinde derpiş edilen ahvalden yalnız son fıkra hükmü encümence kanunlaştırılmağa değer görülmüş ve müstakillen dördüncü madde olarak kaleme alınmıştır. Filhâkika vatan müdafaası icaplarına göre hareketi istilzam eden ve mukavele yapılırken nazara alınmasına imkân bulunmayan fevkalâde bir hizmet muvacehesinde kalan askerî şahısların kiraladıkları meskenlere ait mukaveleyi feshetmek imkân vermek, yani bu halin mukavelelerin feshi için fevkalâde ahvalden bulunduğunu kabul etmek vatan müdafaalarının hukukunu korumak bakımından hakkaniyet esaslarına uygun musip bir tedbirdir.

Lâyihanın dördüncü maddesinin son fıkrasında başka diğer fıkraları kaldırıldığı için mezkûr fıkralarla alâkalı ve o fıkralara atıfta bulunan yine lâyihanın beşinci maddesi de kaldırılmıştır.

Lâyihanın altıncı maddesinde derpiş edilen esas; askerlerin aile ve muayyen akrabasına köylerde ihtiyar meclislerinin, şehir ve kasabalarda

belediyelerin mesken teminine mecbur tutulmaları keyfiyetidir. Her ne kadar hudutta vatan müdafaasıyla meşgul olan askerlerin arkada bıraktıkları ailelerinin her türlü esbabı istirahat ve refahlarını düşünmek geride yaşayan bütün vatandaşlara düşen en mühim vazifelerden ise de kanunen hiç kimsenin mülkünden zorla istifade caiz olmadığından sahipleri tarafından kiralanmağa arz edilmiş kâfi derecede ve ihtiyaca uygun mesken bulunmadığı takdirde ihtiyar meclisleri ile belediyeleri mülkiyet haklarına aykırı harekete sevk etmek demek olan mezkûr altıncı maddede lâyihadan çıkarılmıştır. Esasen Askerlik kanununun 71 nci maddesiyle yardıma muhtaç asker ailelerinin mahallince himayesi için muktazi tedbirler mevzu olunmuştur. Tatbikatta müşkülâta mâruz kalınmamak ve mahkemeleri tereddütten kurtarmak maksadiyle

konulan lâyihanın 7 nci maddesi küçük bir değişiklikle aynen beşinci madde olarak kabul olunmuştur.

Havalesi veçhile Adliye encümenine vermek üzere Yüksek Reislîğe sunulur.

M. M. En. Reisi	Bu M. M. ve Kâtip	
Bursa	Çankırı	Gümüşane
Diyarbakır		Konya
K. Sevüktekin		Vehbi Bilgin
N. Tanaz	Dr. A. Arkan	Ziya ZARBUN
Kayseri	Kayseri	Malatya
N. Toker	S. Turgay	O. Koptagel
Manisa	Muğla	Samsun
K. N. Duru	S. Güney	R. Barkın
Samsun	Seyhan	Edirne
F. Engin	Sinan Tekelioğlu	Fuad Balkan
Urfa	Bilecik	Yozgad
Ahmed Yazgan	Salih Bozok	C. Arat

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/498

Karar No. 6

20 . XI . 1942

Yüksek Reislîğe

Seferde ve hizada bilûmum askerî şahıslara ait hukuk dâvalarının görülme tarzıyla kira haklarının korunması hakkında Millî Müdafaa vekâletince hazırlanarak İera Vekilleri Heyetinin 23 . IX . 1940 tarihli içtimamında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Millî Müdafaa encümeni mazbatasıyla birlikte Encümenimize de havale ve tevdi buyurulmakla ihtiva eylediği hükümler Millî Müdafaa vekili General Ali Rıza Artunkal ve Adliye vekâletinin salâhiyetli memurları hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Hükümet mucip sebeplerinde beyan ve izah edilmiş olduğu üzere askerî vazife dolayısıyla ikametgâhlarından ayrılan muvazzaf veya ihtiyat askerî şahıslar hakkında açılan dâvalarda ve İera takiplerinde kendilerine kolaylık gösterilmesini istihdaf eden lâyiha gerek mevzuu ve gerek takip eylediği maksat ve gaye itibariyle Encümenimizce muvafık görülmüş ve bu maksadın temine yarayan hükümler şu iki esaslı mülâ-

haza da gözönünde tutularak Millî Müdafaa ve Adliye vekâletleriyle tam bir mutabakat halinde yeni baştan tanzim olunmuştur. Filvaki muvazzaf veya ihtiyat olsun vatan hizmetine dâvet olunan bilûmum askerî şahısların her türlü himayeye mazhar edilmeleri ne kadar tabii ve zaruri ise bu himayenin kendi aleyhlerine netice tevliht etmemesine ve bilhassa cephe gerisinde orduyu her suretle takviye etmesi lâzımgelen iktisadi faaliyetin felce uğratılmamasına büyük bir itina gösterilmesi o derece ehemmiyetle nazârâ alınması icap eden bir husustur. İşte bu mülâhazalardan mülhem olan Encümenimiz kendilerine vatan ve memleket müdafaası tevdi olunan vatandaşların askerî hizmete dâvet sebebiyle ikametgâhlarından ayrılmaları halinde önceden tahaddüs etmiş veya daha sonra tahaddüsü mümkün olan hukuk ihtilâflarında haklarının hiç bir veçhile ziyana sebebiyet verilmemesini ve bu hususta kendilerine her türlü kolaylıkların gösterilmesini ilti-

zam ederek kendilerinin veya mümessillerinin talebi üzerine veya resen, malî kudretleri müsait olsun veya olmasın bilûmum askerî şahısların adli müzaheret hükümlerinden istifade ettirilmesini ve hattâ bunlardan muhakemede bizzat hazır bulundurulmalarında mahkemece katî zaruret görülenlere ait dâvaların seferberliğin veya fevkalâde halin sona erdiği tarihten iki ay sonraya kadar tehir edilmesi reylerin ittifakiyle karar altına alınmıştır. Adli müzaheret: Üretti bilâhara verilmek üzere parasız bir avukat veya dâva vekili temini, yapılacak bileümle masarifi muhakemeden, şahit, ehlihibre ve tebligat ücret ve masraflarından, icra dairesinde alınacak harç ve masraflardan, pul rüsumundan, noterlerin tanzim edecekleri bileümle evrak ve suretlerin harç ve rüsumundan Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 466 ncı maddesi hükümleri dairesinde muafiyet ve istisnaiyeti temin eder.

İcra muamelelerine gelince: Seferberlikte veya fevkalâde hallerde silâh altında bulunan muvazzaf veya ihtiyat askerî şahıslar hakkında önceden yapılmış veya hizmete alındıktan sonra yapılacak icra takiplerinde borçlunun askerî hizmet sebebiyle işinden veya vazifesinden ayrılması, malî vaziyetini sarsar ve bu sebeple tediye bakımından kendisine kolaylık gösterilmesini haklı gösterirse, İcra hâkimi borcun ödenmesini bir seneyi geçmemek şartıyla taksite bağlayabilir. Borçlunun silâh altına alınması

ödeme kudretinde bir değişiklik yapmamış olur ve meselâ ticarethanesi eskiden olduğu gibi faaliyet ve muamelelerine devam edecek olursa bu takdirde tediye geri bırakılmasını gerektiren sebepler mevcut olmadığına göre üçüncü madde hükmü tatbik olunmaz. Bundan başka mahkemenin, lüzum gördüğü hallerde, askerî şahısların ifadelerini askerî mahkemeler vasıtasıyla ve istinabe yoluyla alabilmesi, vazife başından her zaman ayrılması mümkün olmayan askerî şahıslar lehine konulmuş bir hükümdür.

Lâyiha yukarıda izah olunan tadillerle Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye En. Reisi N.	M. M.	Kâtip
Zonguldak	Zonguldak	Konya
<i>Şinasi Devrin</i>	<i>Şinasi Devrin</i>	<i>G. Gültekin</i>
Antaalya		Balıkesir
<i>N. Aksoy</i>		<i>O. Niyazi Burcu</i>
Bingöl		Bursa
<i>Feridun F. düşünsel</i>		<i>Atıf Akgüç</i>
Denizli	Erzincan	Hatay
<i>Haydar Günver</i>	<i>A. Fırat</i>	<i>Bekir S. Kunt</i>
Kastamonu	Kayseri	Kocaeli
<i>Abidin Binkaya</i>	<i>R. Özsoy</i>	<i>Salâh Yargı</i>
Konya		Manisa
<i>F. Gökbudak</i>		<i>A. Tümer</i>
Rize		Tokad
<i>Dr. S. Ali Dilemre</i>		<i>Sıtkı Atanç</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Seferde ve hazarda bilûmum askerî şahısların hukuk dâvalarının görülme tarzıyla kira haklarının korunması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. —

A) Seferberlik dolayısıyla veyahut bir harp tehlikesi mevcut olan fevkalâde hallerde ikametgâhlarından ayrılmış olan muvazzaf ve ihtiyat askerî şahıslar hakkında evvelce açılmış olupta henüz neticelenmemiş veya ikametgâhlarından ayrıldıktan sonra açılan hukuk dâvalarıyla icra takipleri bu halin sonuna tehir olunabilir. Tehir müddeti zarfında müruruzaman işlemez.

B) A bendi mucibince tehiri mahkemece caiz mörülmeyen dâvalarda askerî şahıslar hakkında Hukuk usulü muhakemeleri kanununun müzaheretli adliye faslında yazılı talep ve şerait aranmadan mahkeme ve icra dairelerinden adli müzaherete nail kimseler gibi muamele yapılır. Avukatlık kanununun 6 ncı babının birinci faslı hükümleri bu gibi hallerde de resen tatbik olunur.

C) B bendinde yazılı askerî şahıslardan baremin altıncı derecesine kadar (Bu derece dahil) olanların karısı ve A bendindeki yazılı halin başlangıcında bunlarla aynı meskende oturan ve kendilerinin yardımına muhtaç olan usul ve furuğu evli bulunmayan ve başka yerde kâfi iradı bulunmayan erkek ve kız kardeşleri aleyhine açılacak dâva da aynı hüküm caridir.

MADDE 2. —

Seferberlik dolayısıyla veyahut yakın bir harp tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalâde zamanlarda ikametgâhlarından ayrılmış olan askerî şahısların karısı ve seferberliğin veya fevkalâde halin ilânı tarihinde bunlarla aynı meskende oturan ve kendilerinin yardımına muhtaç olan usul ve furuğu ve erkek ve kız kardeşlerinin leh ve aleyhlerinde açılmış ve açılacak olan hukuk dâvaları müstacel addedilerek en kısa bir zamanda rüyet ve intaç olunur.

MİLLÎ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Askerî şahısların seferde ve hazarda hukuk dâvalarının görülme tarzı ile kira haklarının korunması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Seferberlikte veya fevkalâde hallerde vazife dolayısıyla ikametgâhlarından ayrılmış olan muvazzaf ve ihtiyat askerî şahıslar hakkında evvelce açılmış olupta henüz neticelenmemiş veya ikametgâhlarından ayrıldıktan sonra açılmış olan hukuk dâvaları ile icra takipleri talep üzerine mahkeme veya icra hâkimlerinin kararıyla seferberliğin veya fevkalâde halin sona erdiği tarihten üç ay sonraya tehir olunabilir.

Tehir müddeti zarfında müruruzaman işlemez.

Bu kararlar kabili temyiz olup diğer dâvalara tercihan ve müstacelen tetkik olunur.

Bu hüküm vergilerden mütevellit âmme alacaklarına şâmil değildir.

MADDE 2. — Birinci madde mucibince mahkeme veya icra merciince tehiri caiz görülen hukuk dâvaları ile icra takiblerinde Hukuk usulü muhakemeleri kanununun adli müzaheret faslında yazılı talep ve şerait aranmadan askerî şahıslar hakkında mahkeme ve icra dairelerince adli müzaherete nail kimseler gibi muamele yapılır. Avukatlık kanununun 6 ncı babının birinci faslı hükümleri bu gibi hallerde resen tatbik olunur.

ADLIYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Seferberlikte veya fevkalâde hallerde askerî şahıslara ait hukuk dâvalarıyla icra takiplerinde yapılacak muameleler hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Seferberlikte veya fevkalâde hallerde askerî hizmet sebebiyle ikametgâhlarından devamlı olarak ayrılmış olan muvazzaf veya ihtiyat askerî şahıslar hakkında açılmış veya açılacak hukuk dâvalarında ve yapılan icra takiplerinde mahkeme veya icra hâkimi, alâkâlımın veya mümeslinin talebi üzerine veya resen ve Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 465 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı şartları aranmaksızın adli müzaherete müteallik hükümleri tatbik edebilir.

Şu kadar ki, mensup olduğu kıta komutanlığından müzaherete müstahak olduğuna dair vesika ibraz edenler hakkında birinci fıkra hükümlerinin tatbiki mecburidir.

MADDE 2. — Seferberlikte veya fevkalâde hallerde askerî hizmet sebebiyle ikametgâhlarından devamlı olarak ayrılmış olan muvazzaf veya ihtiyat askerî şahıslar hakkında açılmış veya açılacak hukuk dâvalarında bunların muhakemede bizzat hazır bulunmalarında katî zaruret görülen hallerde, dâvaları, mahkeme kararıyla seferberliğin veya fevkalâde halin sona erdiği tarihten itibaren iki ay sonraya kadar tehir edilebilir. Ancak bu müddetten önce terhis edilenlerin veya ikametgâhlarına avdet edenlerin dâvalarına taraflardan birinin talebi üzerine devam olunur.

Birinci fıkra hükmü icra tetkik merciinde görülen dâvalarda da tatbik olunur.

Hü.

M. M. E.

MADDE 3. —

Hazarda silâh altına alınan muvazzaf ve ihtiyat erler hakkında (Gedikli erbaşlar hariç) askere alınmazdan evvel açılmış olup da henüz neticelenmemiş veya askere alındıktan sonra açılmış olan hukuk dâvalarıyla icra işlerinde bu erlerden dâvaya veya icra muamelelerini takibe malî kudreti müsait bulunmadığı kıta komutanları tarafından verilecek ilmühaberlerle anlaşılmiş olanlar hakkında birinci maddenin B bendi hükmü tatbik olunur.

MADDE 4. — Seferberlik dolayısıyla veyahut bir harp tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalâde zamanlarda ikametgâhlarından ayrılmış bulunan askerî şahısların karıları ve seferberliğin veya fevkalâde halin ilânı tarihinde bunlarla aynı meskende oturan ve kendilerinin yardımına muhtaç olan usul ve furuğu, erkek ve kız kardeşleri kira ile oturdukları meskenden çıkarılamazlar.

Bu madde hükmünden istifade etmek için kiranın üç ayda bir tamamen ödenmesi şarttır.

Kirayı muntazam olarak vermeye muktedir bulunduğu sabit olan kiracı ikinci fıkradaki hükümden istifade edemez.

Bu maddede yazılı hallerde müruruzaman cari olmadığı gibi hilâfına yapılacak muameleler de hükümsüzdür.

Kiracı birinci fıkrada yazılı sebepler dolayısıyla mukaveleyi feshedebilir.

MADDE 5. — Askerî şahısların ve yukarıki maddede sayılan aile efradının oturdukları mesken aynı durumda olan bir askere ait bulunuyorsa yahut asker olmasa bile sahibinin yegâne

MADDE 3. — Hazarda ve seferde silâh altına alınan muvazzaf ve ihtiyat erler hakkında (Gedikli erbaşlar hariç) askere alınmazdan evvel açılmış olupta henüz neticelenmemiş veya askere alındıktan sonra açılmış veya açılacak olan hukuk dâvaları ile icra işlerinde erlerden dâvayı veya icra muamelelerini takibe malî kudreti müsait bulunmadığı kıta komutanları tarafından verilecek ilmühaberlerle anlaşılmiş olanlar hakkında ikinci madde hükmü tatbik olunur.

MADDE 4. — Seferberlikte veya fevkalâde hallerde askerlik vazifesi icabı olarak ikamet etmekte bulunduğu şehir, kasaba veya köyden ayrılmak mecburiyetinde olan askerî şahıslar

Ad. E.

Tehir müddeti zarfında müruruzaman işlemez.

Tehir hakkındaki kararlar kabili temyiz olup diğer dâvalara tercihan ve müstacelen tetkik olunur.

Temyiz mahkemesinin bu husustaki vereceği kararlara karşı ısrar ve tashihi karar caiz değildir.

MADDE 3. — Seferberlikte veya fevkalâde hallerde silâh altında bulunan askerî şahıslar hakkında yapılan icra takiplerinde borçlunun askerî hizmet sebebiyle işinden ayrılmış olmasının malî vaziyetini bozduğu ve bu sebeple tediye bakımından kendisine kolaylıklar gösterilmesini istilzam ettiği hallerde icra hâkimi, İcra ve iflâs kanununun 111 nci maddesi hükümleri dahilinde borcun bir seneyi geçmemek üzere taksitle ödenmesine karar verebilir. Bu maddeye tevfikân verilen kararlar kabili temyiz olup diğer dâvalara tercihan ve müstacelen tetkik olunur.

Nafaka borçlarında bu madde hükmü tatbik olunmaz.

MADDE 4. — Bu kanunun şumulüne giren dâva ve tetkiklerde mahkeme lüzum görürse, alâkalının ifadesini, adli mahkemelerin bulunmadığı yerlerde askerî mahkemeler vasıtasıyla ve istinabe yoluyla alabilir.

MADDE 5. — Millî Müdafaa encümeninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

geçim kaynağını teşkil ediyorsa bunlar hakkında dördüncü maddenin ikinci fıkrası hükmü cari olmaz.

MADDE 6. — Dördüncü maddede yazılı kimselere, ihtiyaç halinde askerlik şubelerinin veya merkez komutanlığının talebi üzerine köylerde ihtiyar meclislerince şehir ve kasabalarda mahallî belediyelerce münasip mesken temini mecburidir.

Bu takdirde gerek resmî ve gerek hususi olabilecek olan bu meskenlerin kira bedeli belediye veya ihtiyar meclisince takdir olunur.

MADDE 7. — Bu kanunda yazılı bir harp tehlikesi mevcut olan fevkalâde hallerin başlangıç ve sonu İcra Vekilleri Heyetinin kararıyle tâyin olunur.

MADDE 8. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 9. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

23 . IX . 1940

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Fethi Okyar</i>	<i>S. Arıkan</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Fayık Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Yücel</i>	<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>H. Çakır</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Altaş</i>	<i>R. Karadeniz</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>
Mü. V.		Ti. V.
<i>A. Çetinkaya</i>		<i>N. Topcoğlu</i>

M. M. E.

mukavele ile kiraladıkları meskenlerin mukavelelerini feshedebilirler. Mukavelenamelerde hilâfına konmuş olan şartlar muteber değildir.

MADDE 5. — Fevkâlâde hallerin başlangıç ve sonu İcra Vekilleri Heyeti kararıyle tâyin olunur.

MADDE 6. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Ad. E.

MADDE 6. — Bu kanun hükümleri vergiden mütevellid âmme alâcaklarına tatbik olunmaz.

MADDE 7. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 8. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

